

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมสุขภาพะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุโดยใช้พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม ตำบลบ้านไทย อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี วัตถุประสงค์ คือ 1.บริบทผู้สูงอายุพื้นที่ตำบลบ้านไทย 2.วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมสุขภาพะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุโดยใช้พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมตำบลบ้านไทย และ 3. แนวทางส่งเสริมสุขภาพะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุโดยใช้พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมตำบลบ้านไทย การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถามสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุโดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยสุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้สูงอายุในพื้นที่ศึกษา จำนวน 300 คนส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพรวบรวมโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม ประชุมเชิงปฏิบัติการและการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 25 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาเทียบเคียงแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ควบคุมบริบทพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า

1. บริบทผู้สูงอายุพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ข้อมูลสุขภาพะ (ด้านกาย) พบว่า หนึ่งในสามเป็นโรคความดันโลหิตสูง/ต่ำ (ร้อยละ 39.7) เกือบทั้งหมดใช้สวัสดิการประกันสุขภาพถ้วนหน้า (บัตรทอง) (ร้อยละ 85.7) ส่วนใหญ่เคยใช้สวัสดิการสังคมในการรักษาพยาบาลของรัฐ (ร้อยละ 72.3) ในด้านภาวะสุขภาพ ด้านการมองเห็นได้อย่างชัดเจนโดยไม่ต้องใส่แว่นตาหรือเลนส์สายตา (ร้อยละ 71.1) ด้านการได้ยินโดยไม่ต้องใส่เครื่องช่วยฟัง (ร้อยละ 77.0) ด้านผู้สูงอายุสามารถทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองเช่น การกินอาหาร ล้างหน้าแปรงฟัน ใช้ห้องน้ำ และทำความสะอาดหลังการขับถ่าย (ร้อยละ 83.3) ผู้สูงอายุไม่เคยรู้สึกว่าคุณค่าชีวิตไม่มีคุณค่า หมดหวัง และไม่มีความสุขของ (ร้อยละ 57.3) **ข้อมูลสุขภาพะด้านจิต พบว่า** มีอารมณ์ซึมเศร้าหรือท้อแท้ใจ ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าไม่ใช่ (ร้อยละ 85.0) ขาดความสนใจหรือไม่มีความสุขในสิ่งต่างๆ ที่เคยชอบหรือทำอยู่เป็นประจำ รู้สึกว่าตนเองไม่มีคุณค่าหรือรู้สึกผิดและโทษตัวเองของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นว่าไม่ใช่ (ร้อยละ 83.3) **ข้อมูลสุขภาพะ (ด้านเศรษฐกิจ) พบว่า** เกือบทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม รับจ้าง (ร้อยละ 88.3) ส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน (ร้อยละ 60.7) ส่วนใหญ่เบียดขีพจากทางราชการ (ร้อยละ 69.3) ด้านค่าใช้จ่ายต่อเดือนของผู้สูงอายุ พบว่า เกินครึ่งหนึ่งใช้จ่ายค่าอาหาร (ร้อยละ 18.7) **ข้อมูลสุขภาพะ (ด้านสังคม) พบว่า** ด้านการใช้เวลาส่วนใหญ่ทำกิจกรรมใน 1 วัน นอกเหนือจากกิจวัตรประจำวัน พบว่า เกินครึ่งหนึ่งใช้เวลาส่วนใหญ่ในการเลี้ยงหลาน (ร้อยละ 51.6) เกือบทั้งหมดสนใจการปฏิบัติ

ธรรม เข้าวัดฟังธรรม (ร้อยละ 26.7) ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกหรือเข้าร่วมเพราะได้ช่วยเหลือและบำเพ็ญประโยชน์ (ร้อยละ 25.0) และ เกือบครึ่งหนึ่งเป็นสมาชิกกลุ่ม/ชมรมผู้สูงอายุ (ร้อยละ 45.3)

2. วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมสุขภาวะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุโดยใช้พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมตำบลบ้านไทย พบว่า **2.1 สภาพปัญหาในการส่งเสริมสุขภาวะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุ** ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมสภาพปัญหาสุขภาวะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุตำบลบ้านไทยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.76$) โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากสภาพปัญหาสุขภาวะด้านสังคม เรียงลำดับสภาพปัญหาจากมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ 1. การผลักดันให้เกิดการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในตำบล เพื่อเป็นกลไกในการพบปะ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันของผู้สูงอายุ รวมทั้งการพัฒนาสุขภาพร่างกาย กิจกรรมสันทนาการ กิจกรรมด้านการศึกษา และการพัฒนาอาชีพสร้างรายได้แก่ผู้สูงอายุ เป็นต้น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.19$) 2. การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการดูแลสังคมและทางศาสนา เช่น การอบรมธรรมะ และการเข้าวัดฟังธรรม หรือการแข่งขันกีฬาของผู้สูงอายุกับคนในชุมชน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.97$) 3. การเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้บำเพ็ญประโยชน์แก่สังคม เช่น เป็นครูวิทยากรด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ชนบธรรมนิยมประเพณีท้องถิ่นและพื้นบ้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.96$) **2.2 ความต้องการสุขภาวะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุตำบลบ้านไทย** ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมมีความต้องการผลการศึกษาพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.07) และความต้องการมากที่สุดคือ กิจกรรมสำคัญทางศาสนา/เข้าวัดปฏิบัติธรรม อยู่ในระดับความต้องการปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.23) สำหรับความต้องการที่จะได้รับบริการทางสังคม ที่มีความต้องการจากมากที่สุด สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ทางเดิน ห้องสุขา มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.13)

3. แนวทางส่งเสริมสุขภาวะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุโดยใช้พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมตำบลบ้านไทย ผลการศึกษาพบว่า เกิดแผนกิจกรรมการขับเคลื่อนกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุของกลุ่มปราสาทผึ้งบ้านโนนทราย (กลุ่มแหงหยวก) ซึ่งมีความสามารถด้านหมอลำมีชื่อเรียกกลุ่มว่า วงพิณแคนและกลุ่มใบตอง หรือกลุ่มทำบายศรีบ้านโนนทอง ซึ่งมีความสามารถด้านฟ้อนกลองตุ้ม บูรณาการกิจกรรม ทั้ง 2 กลุ่ม ให้เกิดการแสดงร่วมกัน คือ การแสดงวงพิณแคนหมอลำกับการแสดงฟ้อนกลองตุ้มวงสาวเหลือน้อย โดยใช้พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม ณ บริเวณวัดหอไตรบ้านโนนทอง ตำบลบ้านไทย อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี ช่วงวันสิ้นเดือนของทุกๆเดือนเป็นการส่งเสริมสุขภาวะด้านสังคมที่เหมาะสมของผู้สูงอายุตำบลบ้านไทยที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มปราสาทผึ้งบ้านโนนทราย (กลุ่มแหงหยวก) มีความสามารถด้านหมอลำมีชื่อเรียกกลุ่มว่า วงพิณแคนและกลุ่มใบตอง หรือกลุ่มทำบายศรีบ้านโนนทอง มีความสามารถด้านฟ้อนกลองตุ้ม ผู้วิจัยจึงเกิดการพูดคุยเสนอแนวคิดร่วมกันกับสมาชิกกลุ่มทั้ง

2 กลุ่ม และท้องถิ่น ในการเปิดพื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรมให้ผู้สูงอายุ ได้พบปะพูดคุยและแสดงศักยภาพผ่านการละเล่นและประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการดำเนินโครงการวิจัยเกิดการทดลองขับเคลื่อนกิจกรรมโดยบูรณาการกิจกรรม ทั้ง 2 กลุ่ม ให้เกิดการแสดงร่วมกัน คือ การแสดงวงพิณแคนหมอลำกับการแสดงฟ้อนกลองตุ้มวงสาวเหลือน้อย โดยใช้พื้นที่ทางสังคมและวัฒนธรรม บริเวณวัดหอไตรบ้านโพนทอง ตำบลบ้านไทย อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ช่วงวันสิ้นเดือนของทุกๆเดือน งานวิจัยได้จัดทำตราสัญลักษณ์กลุ่ม (โลโก้) และ เสื้อสำหรับการแสดงเป็นเสื้อหม้อฮ่อม เพื่อใช้แสดงสัญลักษณ์กลุ่ม

Abstract

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความอนุเคราะห์จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่ได้อนุมัติทุนอุดหนุนการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย นางลักขณา แก้วสอน พยาบาลวิชาชีพชำนาญการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านโคกขมิ้น ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่างๆ องค์กรบริหารส่วนตำบลโคกขมิ้น ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตำบลโคกขมิ้น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านตาพระ ผู้นำชุมชนและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะต่างๆ ประสานร่วมมือในการทำวิจัยที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งทำให้งานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเพื่อนคณาจารย์ ในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่ให้คำชี้แนะ กำลังใจ และช่วยเหลือสนับสนุนในการทำวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิจัยครั้งนี้ทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจมาโดยตลอด

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นและผู้สนใจทั่วไป ตลอดจนจะเป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการตนเองของชุมชนท้องถิ่นต่อไป

คณะผู้วิจัย

กรกฎาคม 2561